

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

G. HOGAN

представено на 19 декември 2019 година¹

Дело C-779/18

**Mikrokasa S.A. w Gdyni,
Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w Warszawie
срещу
ХО**

(Преюдициално запитване, отправено от Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Районен съд Шемяновице Шльонске, Полша)

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Договори за потребителски кредити — Директива 2008/48 — Обхват на хармонизацията — Понятие за общи разходи по кредита за потребителя — Директива 93/13 — Неравноправни клаузи в потребителски договори — Изключение, предвидено за договорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби“

1. Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66) определя правната рамка, уреждаща договорите за потребителски кредит. По-специално член 10 уточнява вида информация, която следва да се съдържа във всеки договор за кредит. С настоящото преюдициално запитване Съдът е сезиран да изясни някои аспекти на приложното поле и правилното тълкуване на тази разпоредба.

2. Настоящото преюдициално запитване е отправено до Съда на 12 декември 2018 г. от Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Районен съд Шемяновице Шльонске, Полша) в контекста на две дела срещу ХО, които запитващата юрисдикция е съединила и които са образувани съответно по искове на Mikrokasa S.A., със седалище в Гдиня, и на Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz inwestycyjny Zamknięty, със седалище във Варшава, срещу ХО за плащане на суми, дължими по два отделни договора за потребителски кредит.

3. Основният въпрос по настоящото дело засяга степента на хармонизация и приложното поле на член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, както и степента, в която изискванията на Директивата могат да бъдат допълвани с изисквания на националното право. Преди обаче да пристъпя към разглеждане на тези въпроси, следва първо да посоча релевантните правни разпоредби.

¹ Език на оригиналния текст: английски.

I. Правна уредба

1. Правото на Съюза

4. Съображения 3, 4, 6—9, 19 и 31 от Директива 2008/48 в редакцията, приложима към 2016 г., гласят:

„(3) Тези доклади и консултации разкриха наличието на значителни различия между законите на отделните държави членки в областта на кредитирането на физически лица като цяло и в частност на потребителското кредитиране. Анализът на националните законодателства, които транспонират Директива 87/102/ЕИО^[2], показва, че освен Директива 87/102/ЕИО държавите членки използват редица механизми за защита на потребителите предвид различията в правното и икономическото състояние на национално равнище.

(4) Фактическото и юридическото положение, които произтичат от тези национални различия, понякога водят до нарушаване на конкуренцията между кредиторите в [Съюза] и създават пречки пред функционирането на вътрешния пазар в случаите, когато държавите членки са приели различни задължителни разпоредби, по-строги от предвидените в Директива 87/102/ЕИО. Това ограничава възможността на потребителите да се възползват пряко от постепенно нарастващите възможности за презгранично кредитиране. Това нарушаване и тези ограничения могат от своя страна да окажат въздействие върху търсенето на стоки и услуги.

[...]

(6) В съответствие с Договора вътрешният пазар обхваща пространство без вътрешни граници, в което свободното движение на стоки и услуги и свободата на установяване са осигурени. Развитието на по-прозрачен и ефективен кредитен пазар в това пространство без вътрешни граници е жизненоважно за насърчаване развитието на презграничните дейности.

(7) За да се улесни изграждането на добре функциониращ вътрешен пазар на потребителски кредити, е необходимо да се предвиди хармонизирана рамка на Общността в редица ключови области. Предвид постоянно развиващия се пазар на потребителски кредити и нарастващата мобилност на европейските граждани, едно далновидно законодателство на Общността, което може да се адаптира към бъдещи форми на кредитиране и което дава на държавите членки необходимата степен на гъвкавост при прилагането им, следва да спомогне за установяването на съвкупност от съвременни правни норми относно потребителския кредит.

(8) Важно е пазарът да предлага достатъчна степен на защита на потребителите, за да се гарантира доверието на потребителите. По този начин следва да бъде възможно свободното движение на предложения за предоставяне на кредити да се осъществява при оптимални условия както за тези, които предлагат, така и за онези, които търсят кредити, при надлежно отчитане на конкретните условия в отделните държави членки

(9) Пълната хармонизация е необходима, за да се осигури на всички потребители в [Европейския съюз] високо и равностойно ниво на защита на техните интереси и за да се създаде реален вътрешен пазар. Ето защо на държавите членки не следва да се позволява да запазят или въвеждат национални разпоредби, различни от предвидените в настоящата

2 Директива на Съвета от 22 декември 1986 година за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно потребителския кредит (ОВ L 42, 1987 г., стр. 48; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 1, стр. 252).

директива. Това ограничение обаче следва да се прилага само тогава, когато са налице разпоредби, хармонизирани чрез настоящата директива. Когато не съществуват такива хармонизирани разпоредби, държавите членки следва да са свободни да запазят или въвеждат национално законодателство[...]

[...]

- (19) За да се даде възможност на потребителите да взимат своите решения при пълно знание за фактите, те следва да получават адекватна информация относно условията и стойността на кредита и относно техните задължения, преди да бъде сключен договорът за кредит, която те могат да вземат със себе си и да обмислят. С оглед осигуряване на възможно най-пълна прозрачност и сравнимост на предложенията за сключване на договор, тази информация следва да включва по-специално годишния процент на разходите, приложим за кредита и определян по еднакъв начин навсякъде в [Съюза] [...]

[...]

- (31) За да се даде възможност на потребителя да познава своите права и задължения по договор за кредит, този договор следва да съдържа цялата необходима информация по ясен и кратък начин“.

5. Член 1 от Директива 2008/48, озаглавен „Предмет“, предвижда:

„Целта на настоящата директива е да хармонизира някои аспекти на законите, подзаконовите актове и административните процедури на държавите членки, отнасящи се до договорите за потребителски кредит“.

6. Съгласно член 3 от тази директива, озаглавен „Определения“:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[...]

- ж) „общи разходи по кредита за потребителя“ означава всички разходи, включително лихва, комисиони, такси и всякакви други видове разходи, които потребителят следва да заплати във връзка с договора за кредит и които са известни на кредитора, с изключение на нотариалните разходи; разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, по-специално застрахователни премии, също се включват, ако в допълнение към това сключването на договор за услугата е задължително условие за получаване на кредита или получаването му при предлаганите условия“.

7. Член 5 от Директива 2008/48, озаглавен „Преддоговорна информация“, гласи:

„1. Достатъчно време преди потребителят да бъде обвързан с договор или предложение за кредит, кредиторът и, ако е приложимо, кредитният посредник въз основа на предложените от кредитора условия по кредита, както и, ако е приложимо, на изразените предпочитания и предоставената от потребителя информация предоставя на потребителя информацията, необходима за сравняване на различните предложения за сключване на договор и вземането на информирано решение за сключване на договор за кредит. Тази информация, на хартиен или друг траен носител, се предоставя посредством „Стандартна европейска информация относно потребителски кредит“ в приложение II. Смята се, че кредиторът е изпълнил изискванията относно информацията по настоящия параграф и по член 3, параграфи 1 и 2 от

Директива 2002/65/ЕО^[3], ако е предоставил „Стандартна европейска информация за потребителски кредит“.

Тази информация посочва:

- а) вида на кредита;
- б) идентификационните данни и адреса на кредитора, както и, ако е приложимо, идентификационните данни и адреса на участващия кредитен посредник;
- в) общия размер на кредита и условията за усвояването му;
- г) срока на договора за кредит;
- д) когато кредитът е под формата на разсрочено плащане за специфична стока или услуга, стоката или услугата и нейната цена в брой;
- е) лихвения процент, условията за прилагането на лихвения процент и, когато има такъв, на показателя или базовия лихвен процент, приложим за първоначалния лихвен процент, както и периодите, условията и процедурата за промяна на лихвения процент; [...]
- ж) годишния процент на разходите и общата сума, дължима от потребителя, [...]

[...]

Всяка допълнителна информация, която кредиторът може да предостави на потребителя, се представя в отделен документ, който може да бъде приложен към този формуляр на „Стандартна европейска информация относно потребителски кредит“.

[...]

4. Освен „Стандартна европейска информация относно потребителски кредит“, при поискване на потребителя безвъзмездно се предоставя копие от проектодоговора за кредит [...]

6. Държавите членки гарантират, че кредиторите и, когато е приложимо, кредитните посредници дават подходящи пояснения на потребителя, за да бъде потребителят в състояние да оцени дали предлаганият договор за кредит е адаптиран към нуждите му и финансовото му състояние, ако е необходимо чрез разясняване на преддоговорната информация, която следва да се предостави в съответствие с параграф 1, съществените характеристики на предлаганите продукти и специфичния ефект, който могат да имат върху потребителя, включително последиците от просрочените плащания за потребителя[...].

8. Член 10 от същата директива, озаглавен „Информация, която следва да се съдържа в договорите за кредит“, предвижда в параграфи 1 и 2:

„1. Договорите за кредит се изготвят на хартиен или друг траен носител.

Всяка от страните по договора получава екземпляр от договора за кредит. Настоящият член не засяга националните правила, отнасящи се до действителността на сключването на договорите за кредит, които са в съответствие с правото на [Съюза].

3 Директива 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2002 година относно дистанционна търговия на потребителски финансови услуги и за изменение на Директива 90/619/ЕИО на Съвета и на Директиви 97/7/ЕО и 98/27/ЕО (ОВ L 271, 2002 г., стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 183).

2. Договорът за кредит посочва по ясен и кратък начин:

- а) вида на кредита;
- б) идентификационните данни и адресите на страните по договора, както и, ако е приложимо, идентификационните данни и адреса на участващия кредитен посредник;
- в) срока на договора за кредит;
- г) общия размер на кредита и условията за усвояването на кредита;
- д) когато кредитът е под формата на разсрочено плащане за специфична стока или услуга или при свързани договори за кредит, стоката или услугата и нейната цена в брой;
- е) лихвения процент, условията за прилагането на лихвения процент и показателя или базовия лихвен процент, приложим за първоначалния лихвен процент, ако има такъв, както и периодите, условията и процедурите за промяна на лихвения процент, както и ако при различни обстоятелства се прилагат различните лихвени проценти, горепосочената информация за всички приложими лихвени проценти;
- ж) годишния процент на разходите и общата сума, дължима от потребителя, изчислена при сключването на договора за кредит; посочват се всички допускания, използвани за изчисляването на този процент;

[...]“.

9. Член 22, параграф 1 от Директива 2008/48, озаглавен „Хармонизация и императивен характер на настоящата директива“, уточнява:

„Доколкото настоящата директива съдържа хармонизирани разпоредби, държавите членки могат да не запазят или въвеждат разпоредби, различни от предвидените в настоящата директива“.

2. Национална правна уредба

10. Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Закон от 7 юли 2005 г. въвеждане на Гражданския кодекс и някои други закони, Dz. U., 2005, № 157, 1316) въвежда в ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 г. — Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 г. (Закон от 23 април 1964 г. — Граждански кодекс) (Dz. U. 2014.121, консолидиран текст с изм., наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) член 359, параграф 2². Тази разпоредба определя максимален размер на лихвата по правна сделка, а именно двукратния размер на годишната законната лихва. Понастоящем този максимален размер на лихвата съответства на 10 % от главницата на заема.

11. Някои кредитори заобикалят това национално ограничение, като изкуствено увеличават размера на начислените комисиони и такси. Ако клаузите, определящи тези комисиони или разходи, бъдат оспорени или ако кредиторът предяви вземането по съдебен ред, той съответно следва да докаже наличието на насрещна престация за всяка комисиона или всеки разход, начислен в допълнение към лихвата. При липса на такава насрещна престация или ако се окаже, че комисионата или разходите се дължат като насрещна престация за предоставените средства, националните юрисдикции считат, че тези комисиони или разходи целят заобикаляне на разпоредбите на член 359, параграф 2 от Гражданския кодекс. Поради това техният размер се намалява до максималния размер на лихвата, който може да бъде претендиран съгласно

член 359, параграф 2 от Гражданския кодекс. Дори когато комисионите или разходите представляват насрещна престация за услуга, различна от предоставянето на средствата, такива клаузи могат да бъдат обявени за нищожни, ако представляват неравноправни клаузи по смисъла на националното законодателство, транспониращо Директива 93/13/ЕИО⁴.

12. При това положение, за да засили контрола върху прилаганите от кредиторите цени, полският законодател въвежда механизъм за установяване на горна граница на извънлихвените разходи по кредита посредством член 5, параграф 6а и член 36а от Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Закон за потребителския кредит от 12 май 2011 г., Dz. U. 126.715, наричан по-нататък „Законът за потребителския кредит“).

13. Член 5, параграфи 6, 6а, 7 и 8 от Закона за потребителския кредит съдържа определения на редица понятия, използвани в посочения закон. По-специално в цитираната си от запитващата юрисдикция редакция тази разпоредба предвижда:

- „6) общи разходи по кредита — всички разходи, които потребителят е задължен да поеме във връзка с договора за кредит, и по-специално:
 - а) лихви, такси, комисиони, данъци и надценки, ако са известни на кредитора, и
 - б) разходите за допълнителни услуги, по-специално застраховки, когато поемането им е необходимо за получаване на кредита или за получаването му при предлаганите условия, с изключение на разходите за нотариални такси, поемани от потребителя;
- 6а) извънлихвени разходи по кредита — всички разходи, поемани от потребителя във връзка с договора за потребителски кредит с изключение на лихвите;
- 7) общ размер на кредита — максималният размер на всички парични средства, които не обхващат включените в кредита разходи по него, които кредиторът предоставя на разположение на потребителя съгласно договора за кредит, а при договорите, в които не се предвижда такъв максимален размер, сумата на всички парични средства, които не обхващат включените в кредита разходи по него, които кредиторът предоставя на разположение на потребителя съгласно договора за кредит;
- 8) обща сума, дължима от потребителя — сбор от общите разходи по кредита и общия му размер“.

14. Член 13 от Закона за потребителския кредит гласи:

„1. Преди сключването на договор за потребителски кредит кредиторът или кредитният посредник е длъжен да предостави на потребителя на траен носител следната информация, достатъчно време по-рано, позволяващо запознаване с нея:

[...]

- 5) общия размер на кредита;
- 6) сроковете и начина на предоставяне на кредита;
- 7) общата сума, дължима от потребителя;

⁴ Директива от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).

[...]

10) в съответните случаи информация за други разходи, които потребителят е длъжен да поеме във връзка с договора за потребителски кредит, по-специално относно лихвите, комисионите, надценките, таксите, включително за поддържане на една или няколко сметки за регистриране на погасяванията и усвояванията, заедно с таксите за използване на разплащателни средства за погасяванията и усвояванията, както и разходите за допълнителни услуги, по-специално застраховки, ако са известни на кредитора, и условията, при които тези разходи могат да бъдат променени;

11) информация относно необходимите нотариални такси, ако има такива;

[...]“.

15. Член 30 от Закона за потребителския кредит гласи:

„1. При спазване на членове 31—33 договорът за потребителски кредит трябва да определя:

[...]

2) вида на кредита; [...];

4) общия размер на кредита;

5) сроковете и начина за предоставяне на кредита;

6) лихвения процент по кредита, [...];

7) действителния годишен лихвен процент и общата сума, дължима от потребителя, определена в деня на сключване на договора за потребителски кредит, заедно с всички допускания, използвани за нейното изчисляване;

8) сроковете и начина за погасяване на кредита, [...];

9) справка за сроковете и правилата за погасяване на лихвите и всички други разходи по кредита, в случай че кредиторът или кредитният посредник предоставя гратисен период за погасяване на кредита;

10) информация за други разходи, които потребителят е длъжен да поеме във връзка с договора за потребителски кредит, по-специално относно таксите, включително за поддържане на една или няколко сметки за регистриране на погасяванията и усвояванията, заедно с таксите за използване на разплащателни средства за погасяванията и усвояванията, за комисионите, надценките, както и разходите за допълнителни услуги, по-специално застраховки, ако са известни на кредитора, и условията, при които тези разходи могат да бъдат променени;

[...]“.

16. Член 36а от Закона за потребителския кредит предвижда:

„1. Максималният размер на извънлихвените разходи по кредита се изчислява по формулата:

$$MPKK \leq (K \times 25\%) + (K \times \frac{n}{R} \times 30\%)$$

където съответните символи означават:

MPKK — максимален размер на извънлихвените разходи по кредита;

K — общ размер кредита;

n — срок за погасяване, изразен в дни;

R — брой дни в годината.

2. Извънлихвените разходи по кредита през целия срок на същия не могат да надвишават общия му размер.

3. Извънлихвените разходи по кредита, произтичащи от договор за потребителски кредит, не се дължат в частта, надвишаващата максималните извънлихвени разходи по кредита, изчислени по начина, посочен в параграф 1, или общия размер на кредита“.

17. Член 45, параграф 1 от Закона за потребителския кредит предвижда като санкция загубата на лихвите и другите разходи по кредита в случай на нарушение на член 36а. Съгласно член 47 от този закон правата на потребителите не могат да се изключват или ограничават с договор.

II. Главното производство и преюдициалните въпроси

18. Двете висящи пред запитващата юрисдикция дела, които тя съединява с решение от 8 ноември 2018 г., се отнасят до погасяването на вземания, произтичащи от два отделни договора за кредит, сключени от ХО.

19. Първото дело се отнася до договор за паричен заем, сключен на 21 декември 2016 г. между Mikroka и ХО, по силата на който на ХО са предоставени в заем 4 000 PLN (полски злоти, около 940 EUR). Съгласно този договор — по страните не са преговаряли — ХО се задължава да заплати за заема подготвителна такса от 600 PLN (около 139 EUR), т.нар. административна такса от 3 400 PLN (около 790 EUR) и годишна договорна лихва от 7 %, възлизаща общо за срока на договора на 371,87 PLN (около 86 EUR).

20. В договора за паричен заем се посочва „общата сума, дължима от потребителя“ — определена като „сбора от всички парични средства, които кредиторът предоставя на разположение на лицето, и всички разходи, които лицето ще бъде задължено да поеме във връзка с договора за кредит“ — която възлиза на 8371,87 PLN (около 1946 EUR). В договора за паричен заем се посочва още че „извънлихвените разходи по кредита“ възлизат на 4 000 PLN (около 929 EUR).

21. Ищецът обяснява, че извънлихвените разходи по кредита са определени на долната граница на разходите на търговците, поради което тези такси непременно били по-ниски от реално поетите от заемодателите разходи. Той се позовава и на практиката на полските национални съдилища, съгласно която не се допуска контрол за превишаване на извънлихвените разходи по кредита, когато размерът им е в границите на максималните извънлихвени разходи.
22. Тъй като ХО не изплаща никое от вземанията на MikroKasa, на 30 юни 2017 г. последното предявява пред Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад, Полша) иск срещу ХО за сумата от 8 184,53 PLN на основание неизплатения от ХО заем.
23. С решение от 10 октомври 2017 г. Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад) констатира, че няма основание да издаде заповед за изпълнение, и отнася това дело до съда, който е компетентен да разглежда дела за потребителски договори, а именно запитващата юрисдикция.
24. Второто дело се отнася до договор за заем, сключен на 21 ноември 2016 г. между IPF Polska sp. z o.o., Варшава (наричано по-нататък „кредиторът“) и ХО, по който страните също не са преговаряли и съгласно който кредиторът предоставя на разположение на ХО парични средства в размер на 3000 PLN (около 698 EUR).
25. По силата на този договор за заем ХО се задължава да заплати комисиона в размер на 2084 PLN (около 484 EUR) и годишна лихва от 10 % в общ размер за срока на заема от 248,41 PLN (около 57 EUR).
26. Ищецът по това второ дело, Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (наричан по-нататък „Revenue“), придобива вземането на заемодателя към ответника по силата на договор за прехвърляне на вземане. Ответникът заплаща на ищеца неголяма сума по вземането съгласно договора за заем.
27. На 27 октомври 2017 г. Revenue предявява пред Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад) иск срещу ХО за сумата от 5 196,68 PLN (около 1 208 EUR).
28. На 29 ноември 2017 г. Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie (Районен съд Люблин-запад) уважава иска и издава заповед за изпълнение за претендираната сума. Потребителят обжалва тази заповед и второто дело е отнесено до запитващата юрисдикция.
29. В писмените си изявления ХО по същество твърди, че защитата, предвидена в член 359, параграф 2¹, е недостатъчна и че понятието „извънлихвени разходи по кредита“, използвано в тази разпоредба за изчисляване на максималните допустими комисиони, не отразява действителните разходи по кредита.
30. В това отношение националната юрисдикция отбелязва, че и в двата случая извънлихвените разходи по кредита не надхвърлят максималния допустим размер съгласно член 36а от Закона за потребителския кредит. Тази юрисдикция обаче има съмнения относно съответствието на член 36а от Закона за потребителския кредит с правото на Съюза, доколкото понятието за извънлихвени разходи по кредита не се среща в Директива 2008/48. Макар член 36а от Закона за потребителския кредит да преследва цели, различни от информирането на потребителите, обособяването на тази нова категория разходи може да противоречи на преследваната с Директивата цел за защита на потребителите, тъй като по-специално член 36а от Закона за потребителския кредит не предвижда задължение за уведомяване на потребителя за извънлихвените разходи по кредита, включително когато те са по-ниски от предвидения в тази разпоредба праг.

31. Освен това запитващата юрисдикция си задава въпроса дали различните клаузи, предвиждащи извънлихвените разходи по кредита, попадат в приложното поле на Директива 93/13 и дали попадат в обхвата на изключението по член 1, параграф 2 от тази директива. Въсъщност, макар член 36а от Закона за потребителския кредит да определя горна граница за допустимите извънлихвени разходи по кредита, тази разпоредба не определя точния размер на извънлихвените разходи по кредита, които могат да бъдат дължими. Следователно възниква въпросът дали може да се счита, че клаузите относно цените, които са в съответствие с тази разпоредба, отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13.

32. Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Районен съд Шемяновице Шльонске) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Трябва ли разпоредбите на Директива [2008/48/ЕО], изменена, и по-специално член 3, буква ж), член 10, параграф 1 и член 22, параграф 1, да се тълкуват в смисъл, че не допускат обособяването на т.нар. „извънлихвени разходи по кредита“, определяни като обща сума по предвидената в закона формула за изчисление, съдържаща се в член 36а от Закона за потребителския кредит, от т.нар. „общи разходи за кредита за потребителя“, определени в посочената по-горе директива, така че от потребителя да е възможно да се укрият действителните извънлихвени разходи по кредита, поемани от търговеца?
- 2) Трябва ли разпоредбите на Директива [93/13], изменена, и по-специално член 1, параграф 2, член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1, да се тълкуват в смисъл, че не допускат проверка с оглед на изискванията по член 3 от посочената директива на условията по договори за потребителски кредит относно т.нар. извънлихвени разходи по кредита, критериите за чието установяване са определени в разпоредбата на член 36а от Закона за потребителския кредит?“.

III. Анализ

33. В съответствие с искането на Съда в настоящото заключение ще разгледам само първия въпрос.

1. Предварителни бележки

34. Най-напред, изразените от запитващата юрисдикция съмнения са свързани с използваното в член 36а от Закона за потребителския кредит понятие „извънлихвени разходи по кредита“. Тъй като в Директива 2008/48 не се среща това или подобно на него понятие, запитващата юрисдикция задава въпроса дали националната правна уредба може да се позовава на това понятие и дали в договорите за кредит задължително трябва да се посочва размерът на тези разходи, или това е само възможност. Следователно с първия въпрос се поставят два отделни проблема.

35. На първо място трябва да се определи дали член 10, параграф 2 във връзка с член 22, параграф 1 от Директива 2008/48 допуска национална разпоредба като член 36а от Закона за потребителския кредит да се позовава за целите на нейното прилагане на понятие, което не се съдържа в Директива 2008/48, като например понятието „извънлихвени разходи по кредита“.

36. На второ място следва да се установи дали тези разпоредби на Съюза допускат национална правна уредба, която позволява договорите за кредит, наред с предоставяната на потребителите информация, да включват данни, различни от предвидените в тази директива, като например „извънлихвени разходи по кредита“.

37. Ще разгледам последователно тези два проблема.

38. В това отношение се оказва, че не всички цитирани от запитващата юрисдикция разпоредби в рамките на първия ѝ въпрос са релевантни. Всъщност запитващата юрисдикция се позовава на член 3, буква ж), член 10, параграф 1 и на член 22, параграф 1 от Директива 2008/48.

39. Що се отнася до член 3, буква ж), макар в него да се дефинира понятието „общи разходи по кредита за потребителя“, от съдебната преписка не следва, че позоваването или изчисляването на тези общи разходи се оспорва при някой от двата договора, които са предмет на спора по настоящото дело.

40. Що се отнася до член 10, параграф 1 от Директива 2008/48, от текста на тази разпоредба следва, че тя се отнася до носителя, на който трябва да бъдат изготвени договорите за кредит. Следователно тази разпоредба също не е свързана с първия поставен въпрос. Действително, член 10, параграф 1 уточнява, че тази разпоредба се прилага, без да се засягат националните правила, отнасящи се до действителността на сключването на договорите за кредит, които са в съответствие с правото на Съюза. При все това, доколкото подобно указание има за цел да уточни приложното поле на другите разпоредби, предвидени в член 10, тази разпоредба не може да се тълкува самостоятелно.

41. При тези обстоятелства може да се отбележи, че релевантният параграф на член 10 от Директива 2008/48 всъщност не е параграф 1, а параграф 2, който определя съответните елементи на информацията, която трябва да се съдържа в договорите за кредит.

42. Следователно, за да се даде полезен отговор на запитващата юрисдикция, предлагам поставеният въпрос да се прецени с оглед на това дали, от една страна, член 10, параграф 2 във връзка с член 22, параграф 1 от Директива 2008/48 следва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба да се позовава на размера на дължимите извънлихвени разходи по кредита, доколкото такава правна уредба не задължава кредиторите да посочват такава сума по договорите за кредит, и дали, от друга страна, съгласно тези разпоредби национална правна уредба може да разрешава на кредиторите доброволно да посочват тази информация в договора за кредит.

2. Може ли национална правна уредба да използва понятие, което не е предвидено в Директива 2008/48, в контекста на договорите за кредит?

43. Член 1 от Директива 2008/48 предвижда, че тази директива хармонизира някои аспекти на законите, подзаконовите актове и административните процедури на държавите членки, отнасящи се до договорите за потребителски кредит.

44. В това отношение в съображение 9 от Директивата се уточнява, че се цели пълна хармонизация на националното законодателство в тези аспекти, за да се осигури на всички потребители в Съюза високо и равностойно ниво на защита на техните интереси и за да се създаде реален вътрешен пазар.

45. В съответствие с това член 22, параграф 1 от Директива 2008/48 посочва, че доколкото тази директива съдържа хармонизирани разпоредби, държавите членки не могат да запазят или въвеждат национални разпоредби, различни от предвидените в същата директива⁵.

⁵ Вж. решения от 12 юли 2012 г., SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, т. 38, 63 и 64), и от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia (C-42/15, EU:C:2016:842, т. 55).

46. В този контекст член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 предвижда, както сочи заглавието му, хармонизиране на информацията, която следва задължително да се съдържа в договорите за кредит. Тази разпоредба не посочва сред тези елементи размера на извънлихвените разходи по кредита.

47. Член 10, параграф 2 обаче задължава кредиторите да посочат общите разходи по кредита за потребителя. Последният термин е дефиниран в член 3, буква ж) като „всички разходи, включително лихва, комисиони, такси и всякакви други видове разходи, които потребителят следва да заплати във връзка с договора за кредит и които са известни на кредитора, с изключение на нотариалните разходи“. Тъй като обаче законодателят на Съюза е задължил кредиторите просто да посочат само тази обща сума — а не отделните разходи, от които е съставена — държавите членки не могат да предвиждат алтернативно *задължение* в националната си правна уредба, независимо дали това задължение за предоставяне на информация се отнася до сума, която е или не е част от общите разходи по кредита по смисъла на член 10, параграф 2 от Директива 2008/48⁶. Ето защо националното право не може да бъде в противоречие с тази директива, защото не предвижда задължение за предоставяне на информация на потребителите за извънлихвените разходи по смисъла на това понятие съгласно националното право.

48. Това обаче не означава, че член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 забранява на държавите членки да използват информация, която не е посочена в тази директива, за целите на прилагането на законова разпоредба, която не налага задължения за предоставяне на информация. Става въпрос за съществено разграничение, което според мен е в основата на настоящото дело. Всъщност, когато акт на Съюза хармонизира определен аспект от законите, подзаконовите актове или административните процедури на държавите членки, тази хармонизация допуска прилагането на национални правила, които не попадат в приложното ѝ поле, при условие че сами по себе си тези правила не са пречка за прилагането на правото на Съюза.

49. Например по дело Assica и Kraft Foods Italia⁷ Съдът приема, че макар режимът на закрила на географските указания и наименованията за произход, установен с Регламент (ЕИО) № 2081/92⁸, да е изчерпателен, тази изчерпателност допуска прилагането на режим на закрила на географските указания, които излизат извън приложното поле на този регламент. Доколкото последният има за цел да защити указанията и наименованията, използвани за да се подчертае определена връзка между характеристиките на даден продукт и неговия географски произход, Съдът приема, че изчерпателността на този режим допуска съществуването на национален режим, който цели да забрани използването на заблуждаващи географски указания, при положение че за прилагането на този режим не се изисква съответните продукти да притежават определени характеристики⁹.

6 Вж. по аналогия решения от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia (C-42/15, EU:C:2016:842, т. 58 и 59), и от 5 септември 2019 г., Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, т. 50 и 51).

7 Решение от 8 май 2014 г. (C-35/13, EU:C:2014:306).

8 Регламент от 14 юли 1992 година за защита на географските указания и наименованията за произход на селскостопанските и хранителни продукти (ОВ L 208, 1992 г., стр. 1).

9 Решение от 8 май 2014 г., Assica и Kraft Foods Italia (C-35/13, EU:C:2014:306, т. 28—30).

50. По подобен начин, в областта на правото за защита на потребителите, но този път във връзка с Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета¹⁰, в решение Kirschstein¹¹ Съдът приема, че дори ако тази директива изцяло хармонизира нормативната уредба относно нелоялните търговски практики¹², тя допуска национална правна уредба, предвиждаща санкции срещу лица, които, без да са надлежно оправомощени, присъждат определена образователна степен. Доколкото с разглежданата по това дело правна уредба се цели не да се определят редът и условията за рекламиране или продажба на услуги в областта на висшето образование, а да се определи операторът, който има право да предоставя дадена услуга, без да урежда директно практиките, които посоченият оператор може да въведе впоследствие във връзка с рекламата и извършването на продажби на тази услуга, Съдът счита, че тази национална правна уредба не попада в обхвата на хармонизираната с Директива 2005/29 област¹³.

51. В главното производство, както е видно от преписката по делото, въпреки че запитващата юрисдикция следва да го установи, понятието „извънлихвени разходи по кредита“, предвидено в член 5, параграф 6а от Закона за потребителския кредит, се използва само за целите на прилагането на член 36а от този закон.

52. Доколкото националната правна уредба не предвижда задължение за информиране на потребителя за сумата на дължимите извънлихвени разходи по кредита, а цели да установи максимален размер за този вид разходи, дължими от потребителя — тълкуване, което полското правителство потвърждава в съдебното заседание — позоваването на тази сума в член 5, параграф 6а и в член 36а от Закона за потребителския кредит не попада в обхвата на пълната хармонизация, осъществена с Директива 2008/48.

53. Според запитващата юрисдикция член 36а от Закона за потребителския кредит обаче може да бъде в противоречие с Директива 2008/48, тъй като предвиденият в тази разпоредба метод за изчисляване на максималния размер на извънлихвените разходи, дължими от потребителя, не отразява действително поетите от кредитора разходи по кредита.

54. Важно е обаче да се подчертае, че нито Директива 2008/48, нито друг акт от правото на Съюза¹⁴ хармонизира разходите по договорите за кредит или пък максималния размер на таксите, които могат да дължат потребителите. Следователно държавите членки по принцип могат да използват национални разпоредби за регулиране на цените на пазара на потребителски кредити, дори ако за тази цел използват понятия, които не отразяват действително поетите от кредитора разходи по кредита, при условие че тези разпоредби не засягат хармонизираните от правото на Съюза области.

55. Запитващата юрисдикция също така поставя въпроса за съвместимостта на член 36а от Закона за потребителския кредит с член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 поради липсата на задължение за кредиторите да посочват в договорите за кредит дължимите извънлихвени разходи по кредита, въпреки че тази информация би могла да е от значение за потребителите.

10 Директива от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 149, 2005 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 260).

11 Решение от 4 юли 2019 г. (C-393/17, EU:C:2019:563).

12 Вж. по този въпрос решение от 26 октомври 2016 г., Canal Digital Danmark (C-611/14, EU:C:2016:800, т. 26).

13 Решение от 4 юли 2019 г., Kirschstein (C-393/17, EU:C:2019:563, т. 37—49).

14 Що се отнася до Директива 93/13, член 4, параграф 2 от нея изрично посочва, че преценката за неравноправния характер на клаузите не се свързва със съответствието на дължимата цена, от една страна, и доставените стоки или предоставените услуги, от друга, при условие че тези клаузи са изразени на ясен и разбираем език. Ето защо клаузи, които предвиждат заплащането на фиксирана комисиона, не попадат в обхвата на контрола върху неравноправните клаузи, предвиден в Директива 93/13, когато са формулирани ясно и разбираемо, освен ако са оспорени на основание, различно от размера.

56. В това отношение е достатъчно да се припомни, че Директива 2008/48 не посочва размера на дължимите извънлихвени разходи по кредита сред видовете информация, която трябва задължително да се съдържа в договора за кредит. Тъй като осъществената с тази директива хармонизация е изчерпателна, валидността на национална правна уредба не може да се оспорва с довода, че тя не съдържа такава информация¹⁵.

57. В този контекст не пренебрегвам факта, че запитващата юрисдикция, изглежда, имплицитно поставя под въпрос валидността на пълната хармонизация, осъществена с член 10, параграф 2, доколкото последната разпоредба може да изглежда в противоречие с преследваната от Директива 2008/48 цел да се гарантира високо равнище на защита на потребителите¹⁶. Може обаче да се отбележи, както подчертава Комисията в съдебното заседание, че макар тази конкретна цел, естествено, да е особено важна, тя в никакъв случай не е единствената преследвана с тази директива. Всъщност от съображения 3—7 от тази директива е видно, че тя си поставя за задача, на първо място, да намали съществуващите национални различия и нарушаването на конкуренцията между кредиторите, като тази цел може да бъде постигната само чрез пълна хармонизация на информацията, която трябва да се съдържа в договорите за кредит.

58. От друга страна, би могло също така да се отбележи, че предоставянето на твърде много информация на потребителите може на практика да има обратен ефект. Като се има предвид, че Директива 2008/48 предвижда, че националните законодателства трябва да задължат кредиторите да посочат в договорите за потребителски кредит информация, като например общия размер на кредита¹⁷, годишния процент на разходите¹⁸ или общата сума, дължима от потребителя¹⁹, законодателят на Съюза е могъл разумно да счете, че тази информация е достатъчна, за да даде възможност на потребителите да оценят потенциално значимите икономически последици на техния договор за заем и че не е необходимо кредиторите да се задължават да посочват в договора за кредит и размера на извънлихвените разходи по кредита, които са дължими. Макар че несъмнено някои биха желали да е обратното, при всички случаи става въпрос за политически избор на законодателя на Съюза.

59. Според мен тези съображения могат да се считат за обосноваващи заключението, че тази директива не допуска държавите членки да предвиждат в националната си правна уредба *задължения* за кредиторите да предоставят данни, *различни* от изрично посочените в член 10, параграф 2.

60. При всички случаи от преписката по делото в главното производство е видно, че нито член 5, параграф 6а, нито член 36а от Закона за потребителския кредит изискват размерът на дължимите извънлихвени разходи по кредита да бъде посочен в договора за заем, като, разбира се, националните юрисдикции следва да проверят това. Ако обаче това тълкуване е правилно, тогава тези разпоредби се позовават на този вид разходи *единствено за целите на прилагане на механизъм за контрол на цените по отношение на тези разходи*.

15 Що се отнася до възможността заемодателят да бъде задължен да предостави такава информация извън самия договор, трябва да се отбележи, че преддоговорната информация е уредена в член 5 от Директива 2008/48, където дължимите извънлихвени разходи по кредита не са посочени сред видовете информация, която трябва да бъде предоставена на заемателите. Действително, съгласно член 5, параграф 6 от Директива 2008/48 държавите членки гарантират, когато е приложимо, че кредиторите дават подходящи пояснения на потребителя, за да бъде потребителят в състояние да оцени дали предлаганият договор за кредит е адаптиран към нуждите му и финансовото му състояние. При все това, с оглед на пълната хармонизация, която тази директива иска да постигне, считам, че тази разпоредба трябва да се разбира в смисъл, че държавите членки не могат да санкционират кредитор за това, че не е предоставил точно определена информация, но трябва да го санкционират, когато след *обща* преценка на съвкупността от данни е видно, че те са неточни или недостатъчни.

16 Вж. в това отношение решения от 6 юни 2019 г., Schyns (C-58/18, EU:C:2019:467, т. 28), и от 11 септември 2019 г., Lexitor (C-383/18, EU:C:2019:702, т. 29).

17 Вж. член 10, параграф 2, буква г) от Директива 2008/48.

18 Вж. член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48. Що се отнася до значението на тази информация, вж. например решение от 20 септември 2018 г., Danko и Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, т. 64).

19 Вж. член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48.

61. Ето защо считам, че тези национални разпоредби не противоречат на член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, тъй като не попадат в приложното поле на законите, подзаконовите актове и административните процедури на държавите членки по отношение на договорите за потребителски кредит, които са предмет на пълна хармонизация в член 10, параграф 2 от Директива 2008/48.

3. Може ли кредиторът доброволно да посочи размера на извънлихвените разходи по кредита?

62. Що се отнася до възможността в договор за кредит доброволно да се посочи размерът на дължимите извънлихвени разходи по кредита, следва да се отбележи, че видно от съображения 3—9 от Директива 2008/48, последната цели едновременно да поправи нарушенията на конкуренцията, свързани с прилагането на различни национални мерки в областта на защитата на потребителите, от една страна, и да гарантира високо равнище на защита на потребителите, от друга. Някоя от тези цели не налага да се забрани на кредиторите да добавят друга информация в договорите за кредит.

63. Що се отнася по-специално до целта за отстраняване на нарушенията на конкуренцията, следва да се отбележи, че такива нарушения могат да съществуват само доколкото националното законодателство в областта на защитата на потребителите налага отделни задължения, които не съществуват в Директива 2008/48. Все пак, ако се приложи принципът на пропорционалност — съгласно който всеки акт, приет от Съюза, не може да надхвърля необходимото за постигането на неговите цели²⁰ — Директива 2008/48 не забранява на кредиторите да предоставят доброволно други данни на потребителите.

64. Това разрешение може да изглежда очевидно, но е възможно да са съществували съмнения, тъй като, от една страна, посочената в тази разпоредба информация включва всички необходими по принцип за сключването на договор данни. От друга страна, член 5, параграф 1 от Директива 2008/48, който се отнася до информацията, която трябва да бъде предоставена, преди потребителят да бъде обвързан от договор за кредит или предложение, изрично посочва във третата си алинея, че когато кредиторът предоставя на потребителя допълнителна информация, освен посочената във втората алинея, тя се представя в отделен документ.

65. Обстоятелството, че член 10, параграф 2 посочва всички съставни елементи на договора, не е достатъчно обаче, за да се направи изводът, че намерението на законодателя на Съюза е било да ограничи клаузите на договора за кредит до посочените елементи.

66. Освен това съм убеден, че липсата в член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 на разпоредба, аналогична на член 5, параграф 1, трета алинея, не трябва да се тълкува в смисъл, че се забранява на кредиторите да включват в договорите за кредит информация, различна от посочената в тази разпоредба.

67. Всъщност, макар и член 5, параграф 1 и член 10, параграф 2 да допринасят за постигането на общата цел на Директива 2008/48 за информиране на потребителите, то ролята на предвидените в тези разпоредби задължения за предоставяне на информация е малко по-различна.

68. Член 5 от Директива 2008/48 хармонизира преддоговорната информация, която трябва да бъде предоставена на потребителите под формата на разбираем документ. Както се посочва в съображение 19 от Директива 2008/48, информацията, която трябва да бъде предоставена на този етап, включва данните, които съгласно това съображение осигуряват възможно най-пълна прозрачност и сравнимост на предложенията.

²⁰ Виж съображение 46 от Директива 2008/48.

69. За да бъде ефективно подобно сравнение, предоставената информация трябва задължително да бъде стандартизирана. Това на свой ред предполага, че елементите за сравнение трябва да останат ограничени до тези, които законодателят на Съюза е счел за релевантни. Всъщност, както се подчертава в емпиричното проучване, осъществено от Office of Fair Trading (наричано по-нататък „OFT“)²¹, на което е била възложена защитата на интересите на потребителите в цялото Обединено кралство, преди да бъде закрито на 1 април 2014 г. — „много хора не четат целите договори, а се съсредоточават върху заглавните елементи, като например цената“²². Когато договорът е съставен от няколко документа, потребителите „често пропускат да прочетат един документ за сметка на друг, като избират да прочетат документа, който според тях е най-важен“²³.

70. Макар това проучване да е осъществено след приемането на Директива 2008/48, нормалният опит предполага, че тези резултати едва ли са изненадващи. Скучното многословие, характерно за типовите договори за кредит, не е интересно за никого, освен за малкото храбри и отдадени на работата си адвокати в областта на договорното право. Това изследване все пак илюстрира причините, поради които според мен законодателят на Съюза разумно е решил в рамките на изискванията на член 5, параграф 1 от Директива 2008/48, че данните, които се считат за съществени, трябва да бъдат включени в един изчерпателен документ, а именно „Стандартна европейска информация относно потребителски кредит“, докато другата информация трябва да се предостави на отделен лист²⁴.

71. Целта, която се преследва с член 10, параграф 2, е по-различна, тъй като се очаква потребителят да сравни различни предложения и да избере най-благоприятното за него въз основа на информацията, посочена в член 5. Както следва от съображение 31 от Директива 2008/48, конкретната цел, преследвана с член 10, параграф 2, е да се даде възможност на потребителя *по ясен и кратък начин* да се запознае със своите настоящи и бъдещи права и задължения по договора за кредит. Подобна цел не забранява на кредиторите да предоставят информация, различна от посочената в член 10, параграф 2, в същия документ, а по-скоро обратното²⁵.

72. Освен това, тъй като всяка договорна клауза може да се счита за предоставяща информация под една или друга форма²⁶, тълкуването на член 10 от Директива 2008/48 в смисъл, че определя изчерпателно списъка с информацията, която може да се посочва в договор, на практика би означавало, че Директива 2008/48 в крайна сметка хармонизира съдържанието на самите

21 Вж. UK Office of Fair Trading, UK of Fair Trading, Consumer contracts, February 2011, 1—116.

22 Пак там. Вж. Key findings, р. 17. В рамките на това проучване 35 % от запитаните лица са посочили, че прочитат само ключови точки, 30 % прехвърлят набързо договора, а 10 % изобщо не го четат. Вж. точка 2.23, стр. 27. Едно от дадените обяснения е, че договорът е твърде дълъг, съдържа много специализирани термини или потребителите смятат, че нямат достатъчно време да го прочетат. Друга причина, посочена от запитаните лица, е че те се считат за защитени от закона и поради това не е необходимо да четат подробно договора. Вж. точки 2.26—2.29, стр. 28 и 29. Опитът показва, че потребителите четат договорите си подробно, когато възникнат проблеми. Това показва, че макар информирането на потребителя да е важно, то съвсем не е достатъчно за ефективната защита на потребителя. Според мен е необходимо клаузите, които твърде съществено се отклоняват от това, което разумно информираният потребител би могъл да очаква да открие в договор, що се отнася до национална правна уредба, която би била приложима при липсата на този договор, да бъдат обявени за неприложими. Вж. в този смисъл решения от 14 март 2013 г., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, т. 68), и от 16 януари 2014 г., Constructora Principado (C-226/12, EU:C:2014:10, т. 21—23).

23 Пак там, приложение Е, точка 3.18, стр. 31. Вж. още по тази тема, Европейска комисия, Consumer empowerment, *Special Eurobarometer*, № 342, април 2011 г., стр. 28. Според това проучване 60 % от интервюираните не четат изцяло общите условия на договор за услуги. Повече от половината от тях (57 %) посочват като причина, че договорът е твърде дълъг или изисква твърде много време, за да бъде прочетен.

24 По този въпрос вж. Danish Competition and Consumer Authority, Consumers benefit from a standardised front page to loan offers. *Competitive Markets and Consumer Welfare*, No. 23, December 2018; 1—5, достъпно на адрес: <https://www.en.kfst.dk/publikationer/kfst-english/2018/20181219-consumers-benefit-from-a-standardised-front-page-to-loan-offers/>.

25 Това обяснява защо, за разлика от данните по член 5, параграф 1, данните по член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 не е необходимо да бъдат включени непременно в един-единствен документ, стига различните използвани документи да съставляват един-единствен договор и да съдържат ясни и точни препратки. Вж. решение от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia (C-42/15, EU:C:2016:842, т. 33 и 34).

26 Все пак не всички клаузи на договор пораждаат права или задължения, тъй като някои могат да имат чисто информативен характер, като например клаузи, които дословно възпроизвеждат или припомнят съществуването на норми на обществения ред.

договори за кредит, докато в Директивата изобщо не се споменава такова хармонизиране. От текста на член 1 от тази директива обаче става ясно, че тя урежда само някои аспекти на законите, подзаконовите актове и административните процедури на държавите членки относно договорите за потребителски кредит.

73. От всички тези съображения според мен следва, че Директива 2008/48 не изисква националната правна уредба да забранява на кредиторите наред с информацията, която следва да бъде предоставена с договор за потребителски кредит, да предоставят и други данни, като например размера на дължимите извънлихвени разходи.

74. При все това, тъй като в член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 се уточнява, че всяка информация, визирана в тази разпоредба, трябва да се посочва по ясен и кратък начин, такава допълнителна информация не може да се добавя, ако, както Комисията изтъква в съдебното заседание, добавянето на такава информация би могло да породи неяснота или да създаде вероятност от объркване по отношение на информацията, посочена в член 10, параграф 2²⁷.

75. С оглед на всичко гореизложено считам, че член 10, параграф 2 във връзка с член 22, параграф 1 от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба да се позовава на размера на дължимите извънлихвени разходи по кредита, при условие че тази правна уредба не *изисква* от кредиторите да посочват тези суми в договорите за кредит. От друга страна, кредиторите, разбира се, могат доброволно да представят тази допълнителна информация, при условие че такава допълнителна информация, съчетана с цялата друга предоставена допълнителна информация, няма да засегне представянето по ясен и кратък начин на информацията, посочена в член 10, параграф 2.

Заключение

76. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на първия въпрос, поставен от Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Районен съд Шемяновице Шльонске, Полша), по следния начин:

„Член 10, параграф 2 във връзка с член 22, параграф 1 от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета следва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба да се позовава на размера на дължимите извънлихвени разходи по кредита, при условие че тази правна уредба не *изисква* от кредиторите да посочват тези суми в договорите за кредит. От друга страна, кредиторите, разбира се, могат доброволно да представят тази допълнителна информация, при условие че такава допълнителна информация, съчетана с цялата друга предоставена допълнителна информация, няма да засегне представянето по ясен и кратък начина на информацията, посочена в член 10, параграф 2“.

²⁷ В това отношение, противно на довода, изложен от полското правителство в писменото му становище, обстоятелството, че допълнителната информация не е свързана с някой от елементите на информацията по член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, не е достатъчно основание да се изключи опасността от засягане на другата информация с оглед на нейната яснота и краткост. Други фактори, като например броят допълнително добавени данни, техният размер или начинът, по който са представени във връзка с другите данни, трябва да бъдат взети предвид, за да се гарантира, че информацията, посочена в член 10, параграф 2, ще се запази ясна и кратка.